

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

ПРАКТИКУМ
сучасної української мови
з методикою навчання мовно-літературної
освітньої галузі:
інструктивно-методичні матеріали до практичних занять

ЛУЦЬК – 2025

УДК 811.161.2'06: 378.016. (81+82) (076)

П 70

Практикум сучасної української мови з методикою навчання мовно-літературної освітньої галузі: інструктивно-методичні матеріали до практичних занять / Упоряд. О. О. Стрельбіцька. Луцьк, 2025. 68с.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Шульська Н. М, кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціальних комунікацій Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Горбач Н. В, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Рекомендовано до друку рішенням методичної ради Луцького педагогічного фахового коледжу Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради (протокол № 5 від 21.01.2025 р.)

Розглянуто на засіданні циклової комісії словесних дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу (протокол №5 від 13.01.2025)

Посібник розроблений для забезпечення ефективного засвоєння студентами теоретичних і практичних аспектів сучасної української мови, а також методики її викладання у контексті мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі.

У матеріалах навчального видання містяться інструктивно-методичні рекомендації до практичних занять курсу, завдання та вправи, які спрямовані на розвиток мовленнєвої компетентності, формування навичок мовного та літературного аналізу, а також удосконалення педагогічної майстерності майбутніх учителів. Особливу увагу приділено інтегрованому підходу до навчання, який поєднує теоретичні знання з практичним застосуванням на уроках української мови та літературного читання в НУШ.

Практичний посібник є частиною навчально-методичного комплексу з освітнього курсу «Практикум сучасної української мови з методикою навчання мовно-літературної освітньої галузі» для студентів спеціальності «Початкова освіта».

©КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Зміст програми освітнього компонента.....	7
Теми практичних занять.....	13
Практичне заняття 1.....	15
Практичне заняття 2.....	17
Практичне заняття 3.....	19
Практичне заняття 4-5.....	22
Практичне заняття 6.....	24
Практичне заняття 7.....	26
Практичне заняття 8.....	28
Практичне заняття 9.....	31
Практичне заняття 10.....	33
Практичне заняття 11.....	35
Практичне заняття 12.....	38
Практичне заняття 13-14.....	40
Практичне заняття 15.....	43
Практичне заняття 16-17.....	45
Практичне заняття 18.....	47
Практичне заняття 19.....	49
Практичне заняття 20.....	52
Практичне заняття 21.....	54
Практичне заняття 22.....	56
Практичне заняття 23.....	58
Практичне заняття 24.....	60
Практичне заняття 25.....	62
Список рекомендованої літератури та джерел	64

ПЕРЕДМОВА

Сучасна система освіти в Україні перебуває у процесі активного реформування, що передбачає підвищення якості підготовки майбутніх педагогів. Особливе місце в цьому процесі належить формуванню мовно-методичної компетентності студентів, які здобувають спеціальність «Початкова освіта». У цьому контексті практичний курс «Практикум сучасної української мови з методикою навчання мовно-літературної освітньої галузі» виступає важливим інструментом для розвитку професійних умінь майбутніх учителів.

Мовно-літературна компетентність є однією з ключових складових професійної майстерності педагога початкової школи. Вона охоплює знання української мови, володіння методами її викладання, а також здатність формувати в учнів мовленнєві та літературні навички. У початковій школі саме вчитель закладає основу для подальшого розвитку мовної культури дитини, її здатності до спілкування, критичного мислення та творчого самовираження.

Сучасний педагог має бути не лише носієм високого рівня мовленнєвої культури, але й ефективним організатором освітнього процесу. Його завдання полягає у створенні умов для активного засвоєння учнями мовних знань, розвитку їхніх комунікативних умінь і формування читацької компетентності.

Курс «Практикум сучасної української мови з методикою навчання мовно-літературної освітньої галузі» спрямований на забезпечення студентів теоретичними знаннями та практичними навичками, необхідними для професійної діяльності. Основними завданнями курсу є:

- *Формування мовленнєвої грамотності.* Студенти вивчають сучасні норми української літературної мови, опановують правила орфографії, пунктуації, лексикології та стилістики.

- *Опанування методик викладання.* Майбутні педагоги знайомляться з інноваційними підходами до навчання української мови та літератури, зокрема з методами інтегрованого навчання, використанням ігрових технологій та цифрових ресурсів.

➤ *Формування критичного мислення.* Курс передбачає аналіз художніх текстів, розвиток умінь інтерпретації літературних творів та їх використання у навчальному процесі.

➤ *Виховання любові до рідної мови та літератури.* Через практичну діяльність студенти усвідомлюють важливість своєї ролі у формуванні національної ідентичності молодого покоління.

Курс складається з теоретичної і практичної частин, які тісно взаємопов'язані між собою. Теоретична частина включає вивчення основ сучасної української мови, мовленнєвої культури та основ методики викладання мовно-літературної галузі. Практична частина передбачає виконання завдань різного рівня складності: від аналізу мовних явищ до моделювання уроків. Особливу увагу приділено інтерактивним формам навчання: обговоренню кейсів, розв'язуванню педагогічних ситуацій, участі у рольових іграх. Це сприяє розвитку комунікативних навичок студентів і формує їхню готовність до реальних умов роботи в школі.

Інструктивно-методичні матеріали до освітнього компонента є важливим компонентом навчального процесу. Вони містять рекомендації щодо виконання практичних завдань, перелік додаткової літератури та ресурси для самостійної роботи. Завдяки цим матеріалам студенти мають можливість глибше зануритися у зміст курсу та закріпити отримані знання. Майбутні педагоги навчаються адаптувати методи викладання до потреб різних учнів, використовувати сучасні освітні технології та створювати сприятливе середовище для розвитку кожної дитини. Вони вчаться аналізувати свою діяльність, визначати сильні сторони та зони для покращення, що є важливим аспектом професійного зростання.

Освітній компонент «Практикум сучасної української мови з методикою навчання мовно-літературної освітньої галузі» є невід'ємною частиною підготовки фахівців початкової освіти. Він сприяє формуванню високого рівня професійної компетентності майбутніх учителів, забезпечуючи їх знаннями та навичками, необхідними для ефективного викладання української мови й

літературного читання в сучасній початковій школі. Завдяки цьому курсу студенти отримують можливість стати не лише кваліфікованими педагогами, але й справжніми носіями національних цінностей і культури.

Посібник розроблений для забезпечення ефективного засвоєння студентами теоретичних і практичних аспектів сучасної української мови, а також методики її викладання у контексті мовно-літературної освітньої галузі в умовах НУШ.

У матеріалах навчально-методичного видання містяться інструктивно-методичні рекомендації, завдання та вправи, які спрямовані на розвиток мовленнєвої компетентності, формування навичок аналізу текстів різних жанрів, а також удосконалення педагогічної майстерності майбутніх учителів.

Посібник буде корисним студентам педагогічних спеціальностей, викладачам закладів вищої освіти, а також усім, хто цікавиться питаннями методики викладання української мови та літератури.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КУРСУ

Тема 1. Теоретичні основи курсу «Практикум сучасної української мови з методикою навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі, каліграфія»

Українська мова – національна мова українського народу. Українська мова як система. Рівні мови. Мовні одиниці. Мовне законодавство та мовна політика в Україні.

Загальне уявлення про сучасну українську лінгводидактику та місце в ній методики навчання української мови в початковій школі. Наукові основи методики початкового навчання української мови, методологічна основа методики викладання рідної мови. Концепція Нової української школи: основні компоненти та компетентності. Особливості мовно-літературної галузі в контексті нових освітніх програм НУШ.

Тема 2. Мовно-літературна освітня галузь на сучасному етапі розвитку нової української школи. Новітні технології навчання дітей читання і письма.

Аналіз сучасних освітніх програм з мовно-літературної галузі та підручників для 1-4 класів НУШ. Змістові лінії мовно-літературної галузі (порівняльний аналіз за освітніми програмами О.Савченко та Р.Шияна). Аналіз букварів, зошитів для письма та інших дидактичних матеріалів для навчання грамоти. Дидактичні матеріали з навчання грамоти, методика їх використання. Сучасні підходи до оновлення методики навчання письма у першокласників. Технології початку раннього читання. Особливості використання LEGO та інших інноваційних засобів на уроках грамоти.

Тема 3. Методика навчання грамоти. Наукові засади методики навчання грамоти.

Короткий огляд історії методів навчання грамоти. Характеристика звукового аналітико-синтетичного методу в його сучасному вигляді. Прийоми звукового аналізу і синтезу.

Періоди навчання грамоти. Добуквений період. Його навчально-виховні завдання. Особливості структури і методики уроків добукварного періоду. Інтеграція уроків читання та письма добукварного періоду грамоти. Буквений період. Етапи буквеного періоду. Структура уроку на ознайомлення з новою буквою. Методика навчання письма читання в букварний період.

Післябукварний період. Завдання післябукварного періоду. Розвиток читацької активності і самостійності.

Тема 4. Письмо як вид мовленнєвої діяльності. Методика навчання каліграфічного письма.

Методика каліграфічного письма в початковій школі та програмні вимоги до нього. Перший етап письма. Написання основних і додаткових елементів букв. Другий етап письма. Написання малих і великих букв I групи. Написання малих і великих букв II групи. Написання малих і великих букв III групи.

Уроки письма в добукварний, букварний і післябукварний періоди навчання грамоти. Удосконалення навичок каліграфічного письма в 2-4 класах. Методика проведення каліграфічних хвилинок.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ОСНОВАМИ МОВНОЇ ТЕОРІЇ

Тема 5. Фонетико-графічна система сучасної української мови.

Фонетика як розділ мовознавства. Загальна характеристика звукової системи української мови. Артикуляційна й акустична база. Класифікація голосних і приголосних звуків.

Зміни звуків у процесі мовлення. Найпоширеніші чергування голосних та приголосних. Спощення. Асиміляція. Фонетичний аналіз слів. Записування слів і речень фонетичною транскрипцією. Склад. Основні правила складоподілу в українській мові.

Сучасний український алфавіт. Співвідношення між буквами і звуками. Поняття про орфоепію. Правила вимови голосних та приголосних звуків. Наголос. Складні випадки наголошення слів.

Тема 6. Методика вивчення основ фонетики та графіки у початковій школі. Звуковий і звуко-буквений аналізи, методика їх проведення.

Ознайомлення з особливостями голосних і приголосних звуків на початковому етапі мовної освіти. Методика опрацювання голосних звуків і букв, якими вони позначаються. Методика вивчення приголосних звуків і способів їх позначення на письмі. Вивчення теми «Дзвінки і глухі приголосні» молодшими школярами. Вивчення теми «Склад. Наголос.». Особливості опанування графічної системи української мови молодшими школярами. Звуковий і звуко-буквений аналізи, методика їх проведення.

Тема 7. Лексична система сучасної української мови.

Лексика і лексикологія. Слово як одиниця мови, його лексичне значення. Однозначні і багатозначні слова. Пряме і переносне значення слова.

Проблема класифікації лексики. Класифікація слів за значенням. Антоніми. Синоніми. Омоніми. Пароніми. Лексика української мови за

походженням. Групи слів за вживанням. Діалектизми. Жаргонізми. Застарілі слова і неологізми. Лексикографія.

Фразеологізми як особливий вид лексики. Класифікація фразеологізмів.

Тема 8. Особливості вивчення елементів лексикології на початковому етапі.

Завдання вивчення лексикології в початковій школі. Основні принципи опрацювання лексичних тем. Етапи вивчення лексикології в початковій школі. Класифікація вправ з лексикології. Поняття про слово. Робота над переносним значенням слова. Робота з багатозначними словами. Робота над синонімами. Вивчення антонімів. Засвоєння молодшими школярами явища омонімії. Характеристика словника молодшого школяра. Елементи фразеології в навчанні рідної мови. Словникова робота в початковій школі.

Тема 9. Лінгвістичні засади методики вивчення морфеміки і словотвору в початковій школі.

Структура слова. Значущі частини слова (морфеми). Словотвір. Способи словотворення в українській мові (морфологічні та неморфологічні). Морфемний і словотвірний аналізи. Методика вивчення розділу «Будова слова» в початковій школі. Завдання та етапи вивчення морфемної будови слова. Пропедевтика словотворчої роботи в 1–2 класах.

Тема 10. Основи вивчення орфографії

Лінгвістичні засади вивчення орфографії. Провопис сучасної української мови. Основні правила та зміни правопису. Умови успішного формування орфографічних навичок в молодших школярів. Види орфографічних вправ в початковій школі. Диктанти, види орфографічного розбору. Методика формування умінь літературної вимови як найважливішого засобу забезпечення орфографічної навички.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ОСОБЛИВОСТІ ГРАМАТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З МЕТОДИКОЮ ВИВЧЕННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 11. Морфологія. Іменні самостійні частини мови.

Іменник. Семантичні розряди іменників. Лексико-граматичні та граматичні категорії іменників. Особливості відмінювання іменників.

Прикметник. Значення прикметника та його граматичні ознаки. Семантичні групи прикметників. Словозміна та правопис прикметників.

Числівник. Розряди за значенням. Відмінювання і правопис числівників. Зв'язок числівників з іменниками. Числівники на позначення часу.

Займенник. Семантичні розряди та особливості відмінювання займенників.

Тема 12. Методика вивчення іменних частин мови

Система роботи над частинами мови (іменником, прикметником, числівником, займенником, дієсловом). Формування у молодших школярів уявлення про частини мови на основі встановлення їх семантики, граматичних ознак і синтаксичної ролі. Морфологічний розбір іменних частин мови.

Тема 13. Дієслівні форми української мови та особливості їх вивчення в початковій школі.

Загальні відомості про дієслово. Граматичні категорії та синтаксичні функції дієслова. Дієслівні форми. Дієприкметник. Дієприслівник.

Методика вивчення дієслова у молодших класах. Граматичні категорії дієслова. Час дієслова. Дієвідміни. Морфологічний розбір, його види та методика проведення.

Тема 14. Вивчення прислівників та службових частин мови на початковому етапі.

Лінгвістичні засади вивчення прислівника та службових частин мови. Прислівник. Розряди та правопис прислівників. Службові частини мови (прийменник, сполучник, частка). Вигук.

Прийоми пропедевтичного вивчення прислівника та службових частин мови у початковій школі, їх правопису та синтаксичної ролі.

Тема 15. Синтаксис сучасної української мови.

Одиниці синтаксису. Словосполучення. Типи словосполучень. Поняття про речення. Ознаки речення. Класифікація речень.

Просте двоскладне речення. Головні та другорядні члени речення. Розділові знаки у двоскладному реченні. Односкладні речення та їх види. Просте ускладнене речення. Однорідні та відокремлені члени речення. Речення, ускладнені вставними і вставленими конструкціями.

Складне речення. Класифікація складних речень. Складносурядні речення. Складнопідрядні речення. Класифікація складнопідрядних речень. Безсполучникові речення.

Тема 16. Методика вивчення елементів синтаксису та пунктуації.

Опрацювання відомостей про речення, різні за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні) та за інтонацією (неокличні, окличні). Ознайомлення з роллю звертання в реченні. Формування в учнів уявлень про граматичну основу речення, про підмет і присудок як взаємозалежні головні члени речення. Засвоєння понять «підмет» і «присудок». Ознайомлення з деякими способами вираження підмета і присудка. Формування уявлень про другорядні члени речення. Опрацювання теми «Однорідні члени речення», ознайомлення зі складним реченням. Види вправ із синтаксису і пунктуації.

Формування пунктуаційних умінь і навичок молодших школярів на засадах комунікативно-діяльнісного підходу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ТА ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Тема 17. Теоретико-методичні засади розвитку мовлення молодших школярів.

Мова і мовлення. Основні напрями розвитку мовлення в початковій школі. Усне і писемне мовлення, їх спільні та відмінні риси. Характеристика змістових ліній «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово». Сучасні концептуальні підходи до мовної та літературної освіти в НУШ. Інтегроване навчання як пріоритет у розвитку мовлення молодших школярів.

Тема 18. Методика вивчення розділу «Текст». Особливості роботи з медіатекстами.

Методика формування уявлень про текст. Формування вміння визначати тему висловлювання, з'ясовувати його мету, добирати заголовок, ділити на абзаци, складати план, виділяти структурні частини. Ознайомлення із засобами зв'язності тексту. Типи текстів (розповідь, опис, міркування).

Особливості провадження змістової лінії «Досліджуємо медіа» на уроках української мови. Види медіатекстів та формування навичок медіаграмотності в молодших школярів.

Тема 19. Методика розвитку зв'язного мовлення

Особливості монологічного та діалогічного мовлення. Формування вмінь будувати монологічні зв'язні висловлювання у молодших школярів.

Перекази. Види підготовчих вправ до написання переказів. Методика проведення навчального переказу. Класифікація переказів. Перекази за типом мовлення, за відношенням до обсягу та змісту. Критерії оцінювання переказів.

Значення творів для розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Види творів та методичні рекомендації до їх проведення. Критерії оцінювання творів і переказів.

Методичний прийом «щоденні 5» на уроках розвитку зв'язного мовлення.

Тема 20. Читання як вид мовленнєвої діяльності. Види та форми читання. Якості читання. Основні сучасні методи навчання молодших школярів читання.

Характеристика змістових ліній «Читаємо», «Досліджуємо медіа», «Інсценізуємо»

Види читання, Голосне читання: колективне (хорове і групове) й індивідуальне («ланцюжкове», вибіркоче, в особах, «я тобі, ти мені» тощо). Співвідношення читання вголос і про себе на уроках в початкових класах.

Свідоме читання. Умови і прийоми вироблення навичок свідомого читання. Вироблення якісних ознак читання. Набуття умінь правильного читання. Методичні прийоми вироблення навичок правильного читання. Оволодіння процесом швидкого читання. Умови і прийоми вироблення оптимального темпу читання учнями 1-4-х класів. Методичні прийоми перевірки навичок читання. Робота над оволодінням навичок виразного читання. Роль прикладу вчителя у виразному прочитуванні тексту. Шляхи розкриття учням поняття виразного читання.

Тема 21. Методика роботи із творами різних жанрів.

Методика роботи над оповіданням. Особливості методики опрацювання казок. Вивчення ліричних та епічних віршів на уроках в початковій школі. Методика вивчення байки молодшими школярами. Опрацювання малих фольклорних жанрів. Прийоми розвитку критичного мислення у процесі вивчення творів на уроках мовно-літературної галузі в НУШ.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

N теми/ модуля	Назва теми	К-сть годин
1/І	Теоретичні основи курсу. Мовне законодавство та мовна політика в Україні. Особливості мовно-літературної галузі в контексті нових освітніх програм НУШ.	2
2/І	Мовно-літературна освітня галузь на сучасному етапі розвитку нової української школи. Аналіз сучасних освітніх програм з мовно-літературної галузі та підручників для 1-4 класів НУШ. Змістові лінії мовно-літературної галузі	2
3/І	Методика навчання грамоти. Наукові засади методики навчання грамоти. Періоди навчання грамоти: двобуквений, буквений і післябуквений. Звуковий аналітико-синтетичний метод.	2
4/І	Письмо як вид мовленнєвої діяльності. Методика навчання каліграфії. Етапи письма. Уроки письма в добукварний, букварний і післябукварний періоди навчання грамоти. Каліграфічні хвилинки	4
5/ІІ	Фонетико-графічна система сучасної української мови. Загальна характеристика звукової системи української мови. Класифікація голосних і приголосних звуків. Фонетичний аналіз.	2
6/ІІ	Методика вивчення основ фонетики та графіки у початковій школі. Звуковий і звуко-буквений аналізи, методика їх проведення.	2
7/ІІ	Лексична система сучасної української мови. Проблема класифікації лексики. Групи слів за значенням, походженням та вживанням. Лексикографія. Фразеологія.	2
8/ІІ	Особливості вивчення елементів лексикології на початковому етапі. Основні принципи опрацювання лексичних тем. Словникова робота в початковій школі.	2
9/ІІ	Лінгвістичні засади методики вивчення морфеміки і словотвору в початковій школі. Структура слова. Значущі частини слова (морфеми). Словотвір. Методика вивчення розділу «Будова слова» в початковій школі.	2
10/ІІ	Основи вивчення орфографії. Правопис сучасної української мови. Умови успішного формування орфографічних навичок в молодших школярів. Види орфографічних вправ в початковій школі. Диктанти, види орфографічного розбору.	4
11/ІІІ	Морфологія. Іменні самостійні частини мови. Іменник. Лексико-граматичні та граматичні категорії іменників. Особливості відмінювання. Прикметник. Семантичні групи прикметників. Числівник. Відмінювання і правопис числівників. Займенник. Семантичні розряди та особливості відмінювання.	4

12/III	Методика вивчення іменних частин мови. Система роботи над частинами мови (іменником, прикметником, числівником, займенником, дієсловом). Морфологічний розбір.	2
13/III	Дієслівні форми української мови та особливості їх вивчення в початковій школі. Загальні відомості про дієслово. Граматичні категорії та синтаксичні функції дієслова. Дієслівні форми. Методика вивчення дієслова у молодших класах.	4
14/III	Вивчення прислівників та службових частин мови на початковому етапі. Прислівник. Розряди та правопис прислівників. Службові частини мови (прийменник, сполучник, частка). Вигук. Прийоми вивчення прислівника та службових частин мови у початковій школі.	2
15/III	Синтаксис сучасної української мови. Словосполучення. Речення. Класифікація речень. Головні та другорядні члени речення. Односкладні речення та їх види. Просте ускладнене речення. Складне речення. Класифікація складних речень.	2
16/III	Методика вивчення елементів синтаксису та пунктуації. Опрацювання відомостей про речення. Формування в учнів уявлень про граматичну основу речення. Види вправ із синтаксису і пунктуації. Формування пунктуаційних умінь.	2
17/IV	Теоретико-методичні засади розвитку мовлення молодших школярів. Основні напрями розвитку мовлення в початковій школі. Характеристика змістових ліній «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово».	1
18/IV	Методика вивчення розділу «Текст». Особливості роботи з медіатекстами. Методика формування уявлень про текст. Типи текстів (розповідь, опис, міркування). Особливості провадження змістової лінії «Досліджуємо медіа» на уроках української мови.	2
19/IV	Особливості розвитку зв'язного мовлення. Специфіка монологічного та діалогічного мовлення. Перекази. Методика проведення навчального переказу. Види творів та методичні рекомендації до їх проведення. Есе.	2
20/IV	Читання як вид мовленнєвої діяльності. Характеристика змістових ліній «Читаємо», «Досліджуємо медіа», «Інсценізуємо». Види читання. Вироблення якісних ознак читання.	1
21/IV	Методика роботи із творами різних жанрів. Методика роботи над оповіданням. Особливості методики опрацювання казок, байок, нарисів, віршів і малих фольклорних жанрів.	2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КУРСУ*Практичне заняття 1***Тема****ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУРСУ**

«Практикум сучасної української мови з методикою навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі, каліграфія»

Питання для усного обговорення:

1. Українська мова – національна мова українського народу.
2. Українська літературна мова як система. Мовні одиниці та норми.
3. Мовне законодавство та мовна політика в Україні.
4. Загальне уявлення про сучасну українську лінгводидактику та місце в ній методики навчання української мови в початковій школі.
5. Концепція Нової української школи: основні компоненти та компетентності. Особливості мовно-літературної галузі в контексті нових освітніх програм НУШ.

Практична частина

Завдання 1. Опишіть мовну ситуацію в Україні за роки незалежності та в умовах воєнного сьогодення.

Завдання 2. Проаналізуйте зміст мовного закону «Про функціонування української мови як державної». Які статті закону на сьогодні є найдієвішими з погляду покращення мовної ситуації в Україні.

Завдання 3. Спроектуйте ментальну карту на тему «Українська мова як система».

Завдання 4. Опрацюйте Концепцію Нової української школи та підготуйте усне повідомлення про особливості впровадження Концепції в освітній процес на сьогоднішньому етапі.

Завдання 5. *Робота в групах.* Проведіть дискусію на тему «Плюси й мінуси реформи НУШ»

Завдання 6. *Робота в парах.* Підготуйте усне повідомлення «Особливості мовно-літературної освітньої галузі в НУШ в сучасних умовах»

Рекомендована література до заняття:

1. Білявська Т. М. Сучасна українська літературна мова з практикумом : навчально-методичний посібник. Миколаїв : видавець Румянцева Г. В., 2023. 328 с.
2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019) . URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#>
3. Концепція Нової української школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Куць О. М. Мовна політика в державотворчих працях України : Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2004. 275 с.
5. Навчальні програми для 1-4 класів. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
6. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 350 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КУРСУ

*Практичне заняття 2***Тема****МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

Мета: розглянути основні аспекти структури і змісту методики навчання української мови в початкових класах; провести аналіз предмету та завдань методики викладання мови як науки; сформулювати базове розуміння мовно-літературної галузі, передбаченої Державним стандартом початкової освіти; ознайомити з науково-педагогічними проєктами, спрямованими на розвиток системи Нової української початкової школи.

Питання для усного обговорення:

1. Мовно-літературна освітня галузь в контексті Концепції НУШ. Змістові лінії.
2. Нові освітні програми для початкової школи: порівняльний аналіз мовно-літературної галузі в двох програмах (Савченко О., і Шияна Р.)
3. Дидактичні засоби навчання української мови. Аналіз підручників з української мови для 1 – 4 класів.
4. Аналіз структури та основного змісту підручників для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання

Практична частина

Завдання 1. Опрацюйте методичні матеріали та охарактеризуйте змістові лінії мовно-літературної освітньої галузі на сучасному етапі мовної освіти.

Завдання 2. Підготуйте порівняльну таблицю освітніх програм Р.Шияна та О.Савченко з ракурсу мовно-літературної галузі.

Завдання 3. На основі Державного стандарту початкової загальної освіти, охарактеризуйте складову «Мовно-літературна освітня галузь». Опишіть

державні вимоги щодо навчальних досягнень молодших школярів в опануванні українською мовою.

Завдання 4. Проаналізуйте структуру та основний зміст сучасних підручників з української мови для НУШ (зміст, методичний апарат, рубрики, ілюстративний матеріал, наявність творчих завдань тощо). Порівняйте відповідність підручників новій програмі.

Завдання 5. *Робота в парах.* Обговоріть, якими професійними компетентностями має опанувати сучасний учитель початкової школи у процесі вивчення курсу методики української мови.

Рекомендована література до заняття

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посіб. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 192с.
2. Вашуленко М., Вашуленко О. Про роботу над букварем нового видання. *Початкова школа*. 2018. № 8. С. 16–21.
3. Вашуленко М., Прищепа О., Вашуленко О. Читання, письмо, розвиток мовлення, 1 клас. *Початкова школа*. 2018. № 8. С. 37–42.
4. Державний стандарт початкової освіти. URL : <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>
5. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1-4 класів. URL : <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
6. Концепція Нової української школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
8. Пономарьова К. Українська мова. Буквар: Підручник для учнів 1 класу ЗЗСО (у 2-х частинах). Київ: УОВЦ «Оріон», 2018. 112 с. URL : <https://pidruchnyk.com.ua/1195-bukvar-1-klas-ponomarova.html>
9. Типова освітня програма для учнів 1-2 кл. URL : <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407>
10. Ткачук В., Грибчук Л. Післябукварик: читаємо, пишемо, розвиваємо мовлення. В.-во: Підручники і посібники, 2020. 112 с.
11. Українська мова. Буквар : підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Вашуленко М. С., Вашуленко, О. В. (2018)
12. Українська мова. Буквар : підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Захарійчук М. Д. (2018)

*Практичне заняття 3***Тема****МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ.
НАУКОВІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ**

Мета: розкрити основні завдання програми та підручників із навчання грамоти та засвоїти сучасні вимоги щодо розділу «Навчання грамоти»; проаналізувати ефективність методів навчання грамоти в історичному контексті, обґрунтувавши науково-методичні основи сучасного звукового аналітико-синтетичного методу; вивчити структуру процесу навчання грамоти; ознайомити із періодами та етапами, визначити завдання кожного з них, а також особливості проведення аналітико-синтетичних прийомів протягом цього періоду.

Питання для усного обговорення:

1. Навчання грамоти – одне з головних завдань початкової школи.
2. Короткий огляд історії методів навчання грамоти.
3. Читання і письмо як види мовленнєвої діяльності першокласників.

Психологічні особливості формування початкових навичок читання і письма у першокласників.

4. Характеристика звукового аналітико-синтетичного методу в його сучасному вигляді. Прийоми звукового аналізу і синтезу.

5. Періоди навчання грамоти та їх основні завдання.

5.1. Добуквений період. Основні завдання та мета.

5.2. Буквений період. Етапи буквеного періоду. Особливості вивчення звукової та графічної системи.

5.3. Післябуквений період.

Практична частина

Завдання 1. Опишіть основні завдання періодів навчання грамоти.

Завдання 2. Проаналізуйте, що в системі навчання грамоти є традиційним, а що новим. Подумайте над питанням, у чому полягає удосконалення звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти в наш час.

Завдання 3. Опишіть артикуляцію по одному із голосних, твердих і м'яких приголосних звуків у формі, доступній для сприйняття першокласниками.

Завдання 4. Підготуйте прийоми ознайомлення учнів зі звуками та прийоми розвитку фонематичного слуху.

Завдання 5. Проаналізуйте чинні «Букварі»/ підручники з української мови для 1 класу. Визначте принцип розміщення букв у них. Користуючись підручником, доберіть прийоми звукового аналізу для виділення голосного та приголосного звуків (за власним вибором).

Завдання 6. Використовуючи наочні засоби навчання, запропонуйте варіанти завдань для формування в учнів умінь читати: прямі склади ускладненої структури, цілі слова, сполучення слів. 3. Доберіть слова, з яких можна виділити звуки: [к], [л'], [р], [н'], [х], [т], [д'], [б], [а], [с'], [й].

Завдання 7. Продумайте систему роботи над звуком (звуками); дотримуйтеся послідовності в роботі над буквою, що позначає звук. Прийоми записуйте конкретно, завдання формулюйте з безпосереднім звертанням до дітей.

Завдання 8. Розробіть по 5 вправ ігрового характеру на звуковий аналіз та звуковий синтез.

Завдання 9. Доберіть малюнки, скоромовки, загадки, міні-вірші для ознайомлення з новим звуком і буквою (буква за порядковим номером студента у списку групи).

Завдання 10. Складіть звукові моделі слів: *радість, ведмідь, Україна, дзеркальце, сумління, солов'їний, свято, різьбяр*. Чи можна пропонувати ці слова для моделювання першокласникам?

Завдання 11. Розробіть конспект уроку читання в буквений період навчання грамоти на вивчення нової букви (буква за порядковим номером студента у списку групи). Підготуйтеся до моделювання уроку в аудиторії.

Завдання 12. Підготуйте наочний матеріал для засвоєння теми «Звуко-буквений аналіз» для засвоєння школярами в інклюзивних групах.

Рекомендована література до заняття

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посіб. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 192с.
2. Вашуленко М., Вашуленко О. Про роботу над букварем нового видання. Початкова школа. 2018. № 8. С. 16–21.
3. Вашуленко М., Прищепа О., Вашуленко О. Читання, письмо, розвиток мовлення, 1 клас. Початкова школа. 2018. № 8. С. 37–42.
4. Державний стандарт початкової освіти. URL : <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>
5. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1-4 класів. URL : <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
6. Концепція Нової української школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
8. Пономарьова К. Українська мова. Буквар: Підручник для учнів 1 класу ЗЗСО (у 2-х частинах). Київ: УОБЦ «Оріон», 2018. 112 с. URL : <https://pidruchnyk.com.ua/1195-bukvar-1-klas-ponomarova.html>
9. Типова освітня програма для учнів 1-2 кл. URL : <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407>
10. Ткачук В., Грибчук Л. Післябукварик: читаємо, пишемо, розвиваємо мовлення. В.-во: Підручники і посібники, 2020. 112 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Базова

1. Авраменко О., Блажко М. Українська мова та література: довідник. Ч. І. Київ: Грамота, 2021. 496 с.
2. Білявська Т.М. Методика навчання української мови: практикум. Миколаїв : СПД Румянцева, 2020. 180 с.
3. Білявська Т. М. Сучасна українська літературна мова з практикумом : навчально-методичний посібник. Миколаїв : видавець Румянцева Г. В., 2023. 328 с.
4. Бодик О. П. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. URL : http://shron.chtyvo.org.ua/Bodyk_Ostap/Suchasna_ukrainska_literaturna_mova_Leks_ykolohiia_Fra_zeolohiia_Leksykohrafiia.pdf
5. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1-2 класах закладах загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посібник. Київ: вид. дім «Освіта», 2019, 192 с.
6. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі: методичний посібник. К.: Освіта, 2019.
7. Вашуленко М.С, Дубовик С.Г. Українська мова і читання: підруч. для 2 класу для закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 1 частина. URL : http://www.osvita-dim.com.ua/free/2_01_01.pdf 2 частина. URL : http://www.osvita-dim.com.ua/free/2_01_02.pdf
8. Державний стандарт початкової загальної освіти 2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п>
9. Електронні версії підручників «Українська мова та читання» для 1-4 класів. URL : <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
10. Єгорова Т. Практичний курс української мови: навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 160 с.
11. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019) . URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#>
12. Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019). URL : <https://osvita.ua/legislation/law/65307/>
13. Зубков М. Г. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. 2-ге вид., доп. і змін. Київ: Арії, 2019. 608с.

14. Лаврінець О., Симонова К., Ярошевич І. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. К. Видав. Дім «Києво-Могилянська академія, 2019. 520 с.

15. Концепція Нової української школи. URL : <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/280/konczepczyia.pdf>

16. Медіаграмотність у початковій школі URL : http://www.aup.com.ua/uploads/Pochatkova_school_2018.pdf

17. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів /За наук. ред. М.С. Вашуленка. К.: Літера ЛТД, 2019. 364с.

18. Методика навчання української мови з каліграфією: опорні конспекти лекцій / укладач О.М.Хома.Мукачево: МДУ, 2019. 63 с.

19. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1-2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Шияна Р.Б. URL : <https://naurok.com.ua/organizaciya-osvitnogo-procesu-v-1-klazahza-tipovoyu-osvitnoyu-programoyu-rozroblenoyu-pid-kerivnictvom-shiyana-r-b51407.html>

20. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 1-2 класах за Типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Савченко О. URL : <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodovyladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi>.

21. Навчальні програми для 1-4 класів [Електронний ресурс]. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

22. Новий Український правопис: коментарі, завдання та вправи. Х. : Вид. група «Основа», 2019. 175 с.

23. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 350 с.

24. Омельчук С., Блажко М. Правописний практикум з української мови. Норми нової редакції «Українського правопису». К. : «Грамота», 2020. 224 с.

25. Попова Л.П. Методика навчання української мови: матеріали до вивчення курсу: навчально-методичний посібник. Мелітополь, 2019. 168 с.

26. Професійний стандарт за професією «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#n10>

27. Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacijshodo-ocinyuvannya-navchalnih-dosyagnen-uchniv-pershogo-klasu-u-novijukrayinskij-shkoli>.

28. Типова освітня програма розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>

29. Типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>

30. Ткачук В., Грибчук Л. Післябукварик: читаємо, пишемо, розвиваємо мовлення. В.-во: Підручники і посібники, 2020. 112 с.

31. Український правопис. Київ : «Наукова думка», 2019. URL : <https://drive.google.com/file/d/1p0moU61Yrg4RskpJYtljxkiAa5vrd0mM>

Допоміжна

1. Котик Т.М. Методика літературної освіти молодших школярів: Опорні конспекти лекцій для студентів спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ, 2014. 61 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/3254.pdf>

2. Котик Т.М. Методика навчання української мови в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта». Ів.–Фр., 2015 104с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/3252.pdf>

3. Методика навчання каліграфії в сучасній початковій школі : навч. посіб. Харків : Ранок, 2017.

4. Прищепа О. Проблеми удосконалення графічних навичок письма учнів 4 класу. *Початкова школа*. 2016. № 9. С. 19 – 23.

5. Організація освітнього процесу в початковій школі: Методичні рекомендації. Орієнтовні календарно-тематичні плани. 3 клас. Харків: Вид.-во «Ранок», 2020. 144 с.

6. Остапук О. О, Подолук С. М. Практикум з сучасної української мови : навчально-методичний посібник у 3-х частинах. Луцьк, 2017. Ч. І. 100с.

7. Остапук О. О, Подолук С. М. Практикум з сучасної української мови : навчально-методичний посібник у 3-х частинах. Луцьк, 2017. Ч. ІІ. 120с.

8. Остапук О. О, Подолук С. М. Практикум з сучасної української мови : навчально-методичний посібник у 3-х частинах. Луцьк, 2016. Ч. ІІІ. 120с.

9. Сучасна українська літературна мова / Шевчук С. В. URL : http://pidruchniki.ws/1584072040522/dokumentoznavstvo/suchasna_ukrayinska

Інформаційні ресурси

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL : <http://sum.in.ua>.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови онлайн. URL : <http://www.slovnyk.net/>
3. Електронний підручник української мови. URL : <http://mova.info/pidruchn.aspx>
4. "Мова інфо". URL : <http://www.mova.info/>
5. Офіційний сайт української мови. URL : https://ukrainskamova.com/publ/chinnij_pravopis/sintaksis_i_punktuacija/7
6. Сайт Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України. URL : <http://www.inmo.org.ua/library.html>.
7. Сайт Інституту української мови НАН України. URL : <http://www.nas.gov.ua>.
8. Словники на mova.info. URL : <http://www.mova.info/Page.aspx?l1=61>
9. Словники України on-line від Українського лінгвістичного порталу. URL : http://ulif.org.ua/ulp/dict_all/index.php
10. Словник іншомовних слів. URL : <http://www.pcdigest.net/ures/book/sis.shtml>
11. Словник української мови Бориса Грінченка. URL : <http://hrinchenko.com>
12. Український лінгвістичний портал. URL : <http://ulif.org.ua>
13. Українська мова. Енциклопедія. URL : http://chtyvo.org.ua/authors/RusanivskyVM/Ukrainska_mova_Entsyklopedia
14. Уповноважений із захисту державно мови: <https://mova-ombudsman.gov.ua/>
15. Я розмовляю українською. Антисуржик. URL: <http://www.arkas-proswita.iatp.org.ua/>